

TMMOB İŞYERİ TEMSİLCİLİĞİ

Selçuk Esen
Elektronik Yüksek Mühendisi
İstanbul Türk Telekom TMMOB İşyeri Temsilcisi, 1976-1980

Örgütlülük, yaşam sürecinde bir arada olunan her süreyi, yaşamı kolaylaştırmak dayanışmak ve paylaşmayı artırmak adına, birlikte hareket etmeyi gerektiren bir davranış biçimidir. Bu doğadaki her canlı için geçerlidir. Bunu başaran her birliktelik zoru kolay yapan bir yaşamı paylaşır.

Örgütlülüğün bu olumluluğuna karşın, paylaşım karıştırlarının varlığı örgütsüzlük adına en büyük sorundur. Bu sorunun tarafları arasındaki mücadele ise yaşam kavgasının kendisidir.

Bu mücadele ve kavga insanlık tarihi boyunca yaşanmıştır, yaşanacaktır. Her boyutta incelenmesine ilişkin kitaplar dolusu konuşulabilir, yazılabilir.

Konumuzu bu genelin bir parçası olarak ele alırsak, mesleki demokratik kitle örgütümüz TMMOB ve bu birliktelik içinde var olan bizler açısından özelleştirecek bir şeyler söylemeden önce örgütümüzün yapısına ilişkin kısa bir bilgi vermek yararlı olacak.

22 Ekim 1954 tarihinde 6235 sayılı yasayla, on mühendislik dalıyla birlikte kurulan TMMOB Anayasasının 135. maddesinde belirtilen kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur. Mühendislik hizmetlerinin gelişimiyle ortaya çıkabilecek sıkıntıların giderilmesi, her mühendislik dalının kendi özelindeki mühendislik hizmetlerini düzenlemek ve kamuya yönelik hizmet amacı ile kurulmuştur TMMOB.

Örgütümüz başlangıçta, mühendislerin ve tüm teknik personelin haklarının düşünülmesinden çok, teknolojilerin uygulanmasında aracılık ve yardımcılık yapması öne alınarak düşünülmüş ve öyle kurgulanmıştır. 1954'lü yıllardan 1970'li yılların başına kadar TMMOB yöneticilerinin çoğunun devletin üst kademesindeki bürokratlardan oluşmuş olması bunun temel göstergesidir.

Kuruluş yılında 147 olan üye sayısı (Nafia Vekaletine verilen dilekçeyle zorunlu üyelik statüsünde) aynı yıllarda kısa zamanda 8 bine ulaşmıştır. 70 yıl sonra bugün ise 700 bine yaklaşan üyesi ve 24 meslek dalında dev bir örgüttür.

TMMOB ve bağlı odaların mühendis örgütlenmesinde 1970'li yıllarda başlayan arayışların önceliği, üyesinin emek eksenli örgüt mücadelesi olmuştur. Bu doğrultuda yapılan çalışmalarla üyesiyle bütünleşmenin yollarını aramış ve bu konuda başarılı olmuştur. Bu konuda yapılan çalışmaların bir bölümünü sıralayacak olursak;

Üyelerinin mesleki teknik yayınlarla donatılmasına yö-

nelik kapsamlı çalışmalar, mühendislik hizmetlerinin meslek normları içinde yapılmasına ilişkin uygulamaların hazırlanması, SMM hizmetlerinin mühendislik emeğine uygun koşullarda yapılmasına ilişkin düzenlemeler, ferdi kaza sigortalarıyla donatılması çalışmaları, ücretli çalışanların haklarının toplu sözleşmelere bağlı olmasına ilişkin çabalar.

Bütün bu çalışmaların ve yaşamın gerçeklerinin, tarım toplumundan sanayileşme ve teknolojiyle çıkmaya çalışan ülkemizin motor gücü olan mühendislerin ve tüm teknik elemanların çalışma şartlarının değişmesi ve gelişmesi, kafa ve kol emeğinin hakkı olarak ürettiklerinden gereken payı almalarına ilişkin çalışmalara dönüşmüştür.

Sendikal Örgütlenme

Ancak, 1954'ten 1970'li yıllara kadar geçen 26 yıl bunun, o günkü örgütlenmeyle olamayacağını, dolayısıyla sendikal örgütlenmenin gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bu yolda çalışmaların başlangıcını Teknik Personel Sendikası (TEKSEN) oluşturmaktadır. TEKSEN'in 12 Şubat 1970'te kurulup 12 Mart 1971 darbesiyle kapatılmasının ardından 4 Haziran 1972'de Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED) kurulmuştur. 1980 yılına kadar çalışabilen TÜTED, TMMOB örgütlenmesinde önemli katkılar ve birikimler sağlamıştır. (TEKSEN örgütlenmesinin öncüleri Niyazi Doğanay'ı rahmetle, Latif Karadağ ağabeyimi saygıyla anıyorum)

Mevcut iktidarların TMMOB üyelerinin sendikal örgütlenmesinin önünü kesmek için yasal düzenlemeler yaparak kamuda çalışan mühendislerin yasal üyelik zorunluluğunu kaldırmaları TMMOB örgütlülüğünün önünü kapatamamıştır.

TMMOB örgütlülüğünün kendi iç dinamizmini geliştirecek çalışmalar gündeme gelmeye başlamıştır. Daha önceleri de yapılan ancak fazlasıyla üstünde durulmayan gelecek kuşağın mühendis adaylarına yönelik "genç mühendis" adayları için bünyemizde çalışma imkanları geliştirilerek, onları Odalarımızın onur konukları yaptık. Onlara öğrencilik yaşamlarından sonrası için yardımcı olmaya çalıştık. Bu TMMOB'nin geleceğini ileriye taşıyacak bir yol oldu ve devam ediyor...

Tüm bu örgütlenmeye yönelik çalışmaların en temel unsuru olarak mühendislerin çalışma alanlarında örgütlü olmasını sağlayacak İşyeri Temsilcilikleri hayata geçirilmiştir.

TMMOB'nin Mayıs 1974'te yapılan 19. Genel Kurulu'n-

da kabul edilen TMMOB İşyeri Temsilcileri Kurulu ve İşyeri Temsilciliği Yönetmeliği'nin 1. maddesi şöyledir:

“Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu, Ana Yönetmeliği ve Yönetmelikleri gereğince, mühendis ve mimarların işyerinde örgütlülüğünün geliştirilmesi, meslek ve ülke sorunlarının ayrılmaz bir bütünlüğü içinde ülke çıkarlarının, mühendis ve mimarların demokratik ve toplumsal hak ve sorumluluklarının takibi, işyerindeki üretim sürecinin mesleğin ve çağdaş bilimin gereklerine uygunluğunun denetimi, mühendis ve mimarların özlük haklarının, grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklarının savunulması ve elde edilmesi ve diğer çalışanlarla dayanışmanın sağlanması amacıyla, TMMOB'nin işyerleri ile ilişkisini sağlamak üzere; İşyeri Temsilcileri Kurulu ve İşyeri Temsilcilikleri kurulur.”

Devrim Niteliğinde Açılım

TMMOB için bir devrim niteliğinde olan bu açılımla ülke genelinde yüzlerce il ve ilçede üretim yerlerinde, kamu kurumlarının teknik hizmet veren işyerlerinde işyeri temsilcilikleri açıldı. Çalışanların TMMOB il/ilçe koordinasyon kurullarına başvurmaları sonucu, işyerinde yapılan seçimler iki yıl süre için oluşturulurdu.

Yönetmeliğin 14. maddesine göre İşyeri Temsilcileri Kurulu ve İşyeri Temsilciliğinin görevleri şunlardır:

“a) Kurulduğu işyerindeki üretim sürecinin ülke çıkarları ve çağdaş bilimin gereklerine uygunluğunu, işyeri ve işyerinin faaliyette bulunduğu iş kolundaki mesleki sorunları incelemek, değerlendirmek, çözüm önerileri geliştirmek ve bunları TMMOB İl/İlçe Koordinasyon Kurulu'na ve TMMOB'ye aktararak ortak bilinç ve tavır geliştirilmesini sağlamak amacıyla ortak çalışma yapmak.

b) Katılımcı demokratik kanalların araştırılarak yaşama geçirilmesi için her türlü çabayı göstermek,

c) İşyerindeki mühendis ve mimarların ortak demokratik, ekonomik ve mesleki istemlerini belirlemek ve bu yönde çalışmalar yapmak, çalışanların tümünün katıldığı ortak platformlar oluşturmak.

d) İşyerindeki sendikalar ve diğer demokratik kitle ve meslek örgütü temsilcileriyle ilişki kurmak, mühendis ve mimarların sendikal örgütlülüğünü sağlamak ve üyelerinin özlük haklarını korumak amacıyla çalışmalar yürütmek, TMMOB'nin görüş ve kararlarını o işyerindeki mühendis ve mimarlara iletmek,

e) Gerekğinde işyeri yetkilileri ile orada çalışan mühendis ve mimarlar adına ilişki kurmak,

f) TMMOB İl/İlçe Koordinasyon Kurulu Sekreteri ya da TMMOB Yönetim Kurulu tarafından verilecek diğer görevleri yerine getirmek.”

Burada altını kalın harflerle çizdiğim ve bir vefa borcu olarak gördüğüm en önemli nokta, böylesi bir örgütlenmeyi düşünen ve hayata geçiren TMMOB yönetimi ve onun unutulmaz başkanı Teoman Öztürk ağabeyimin emekleridir. TMMOB'nin yayın organı Birlik Haberleri'nin önemli katkısı da bir başka etkeni. Bütün bu etkenlerin en önemli nedeni ise çalışanların temel hak-

TMMOB işyeri temsilcisi olarak İstanbul Telefon Başmüdürlüğü'ndeki tüm memur, teknisyen ve işçi dernekleriyle toplanarak birlikte davranma kararı almıştı.

larına sahip çıkmaya olan özlemleri idi. Bu nedenlerle işyeri temsilcilikleri bir çığ gibi büyümüş yüzlerce kamu kuruluşunda çalışmaya başlamıştır.

Türk Telekom'da İşyeri Temsilciliği

Bu konunun bir parçası olarak bugünkü adıyla Türk Telekom'daki çalışma yıllarımda işyeri temsilciliğinin oluşumu için çalışan arkadaşlarımızın da olurlarını alarak 1976 yılında Selçuk Esen-Sengül Aygen ve Taner Gedik olarak başvuruda bulunduk ve il koordinasyon kurulunun yaptığı seçimde seçildik. Dört yıl süren işyeri temsilciliğimiz 12 Eylül 1980'le birlikte sona erdi. Bu dört yıllık süreçte yapılan çalışmaları, halen gururunu taşıyarak anlatacak olursak:

İşyerimiz o yıllarda İstanbul'un tüm yakasında hizmet veren bir yapıdaydı ve 300'e yakın mühendis çalışıyordu. Her alandan mühendis vardı ancak büyük çoğunluğu elektrik-elektronik mühendisiydi. Ben ayrıca 1971 yılından başlayarak Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Yönetim Kurulu'nda da görev aldım. Başmüdürlüğümüz Gayrettepe'de olmasına karşın İstanbul'un her yerinde çalışan, birbirini görme şansı az arkadaşlarımız vardı. İlk iş olarak bu birlikteliği oluşturmanın yollarını aradık. Sonuçta Başmüdürlükte yaptığımız görüşmede temsilci arkadaşlarımızla bir teklif sunarak bu sorunu kısmen çözdük. Çözümü yönetim de çok beğenmişti.

Çözüm her ayın ilk çarşamba günü saat 15.00'te yemekhane salonunda tüm mühendislerin bir araya gelmesiydi. O gün uzaktaki arkadaşlar da işlerini ayarlayarak Gayrettepe'de oluyordu.

Bu konunun kabul gören çözümü şuydu: Başmüdürlüğümüzün 7 grup başmühendislikten oluşan bir çalışma şekli vardı. Bunlar Santraller Grup Başmühendisliği, Proje Grup Başmühendisliği, Altyapı Grup Başmühendisliği, Tesisat Grup Başmühendisliği, Kablo Altyapı Grup Başmühendisliği, Elektronik Cihazlar Grup Başmühendisliği, Yapı Grup Başmühendisliği idi. Bütün bu gruplardaki çalışmaların birbiriyle ilişkilerinin kurulmasını gerektiren bilgilenmeler eksikti ve bunların netleştirilmesi gerekiyordu. Bunları grup başmühendisleri bile net olarak bilmiyordu. Toplantıya gelinceği gün ilgili grup başmühendisi geniş bir rapor hazırlayacak ve diğer gruplar da bunları dinlemeye gelecekti. Bu konu etrafındaki bilgilerin tartışılması çok

ilgi çekmişti. Tabii bu ekseninde yapılan konuşmalarda, güncel konulara da bir biçimde giriliyordu. (Toplantı duyurularını EMO antetli kağıtlarıyla yapmış olmamızın etkisini belirtmeden geçemeyeceğim.)

Aylık toplantılarımızın konusu dışındaki konuşmalarımız ve görüşmelerimiz sıklaştı. Bu durum arada toplantılarımıza katılan yönetici konumundaki arkadaşlarımızın da dikkatini çekmeye başlamış ve toplantılarımıza katılım artmıştı. Her toplantı bir öncekinden kalabalık oluyordu. İki saat olarak planladığımız toplantılarda günün konusunun bitiminde farklı şekillerde bizlere sorular yöneltiliyordu. Çeşitli sorunları dile getiren soruların bir bölümünü bizler yanıtlarken, bir bölümünü toplantıya katılmış olan Başmüdürlük yetkililerine bırakıyorduk. Özellikle özlük haklarına ilişkin soruların cevaplarının verilemeyeşi, toplantı bitiminden sonraki sohbetin konusu oluyordu. Bu soruların büyük bir bölümü yan ödemelerin yanlış ve eksik uygulanması, fazla çalışma sorunu, teknik personele verilen giysiler, ulaşım konusundaki uygulamaların yanlışlığı gibi şeyler oluyordu.

Bu toplantılardaki soruların, giderek temel sorunlara doğru evrilmesi Türk Telekom bütünlüğü içinde konuşulur hale gelmişti. Toplantılarımızın en can alıcı kısmında TMMOB örgütlülüğümüz konu oluyordu. Özlük haklarına ilişkin sorulara karşılık verdiğimiz bilgilerin çok farklı bir etki yarattığı açıktı. Bir gün bu sohbette o kadar çok TMMOB'den bahsetmişim ki bir arkadaşım "Toplantımıza Teoman Öztürk gelse ve onunla tanışsak" dedi. Ben hiç teklemeden "Gelecek toplantıda burada olacak" dedim.

"Alkışları biz de, bizi tutuklayanlar da unutmadı"

İlk toplantı çağrı metnine TMMOB Başkanı Teoman Öztürk'ün konuşmasını ekleyerek bildirimde bulundum. Doğrusu bunu yaparken kimseye hatta Teoman ağabeyime bile danışmamıştım. Bizi ilgiyle izlediğini birkaç kez söylemişti. Aslında Başmüdürlükçe nasıl karşılanacağını kestiremiyordum. Yazılı çağrı belgesini götürdüğümde bir şey sormadılar tek kelime etmediler. O'nun, toplantıya geldiğinde gülümseyerek "Sen bunu iyi düşündün mü?" sorusuna gülümseyerek cevap vermekle yetindim. Ve o gün lokantanın 200 kişilik kısmında yaptığımız toplantıda oturacak yer yoktu, teknik personelin

dışındaki çalışanlar da lokantayı doldurmuşlardı. Toplantı bittiğindeki alkışları ben hiç unutmadım ama 12 Eylül'de Sengül Aygen ablamla birlikte tutukluluğumuzdaki sorgulamamızı yapanlar da unutmamıştı. Neredeyse her toplantıya ilişkin not edilmiş sorgularla karşılaşmıştık. Tutukluluğumuzun nedenlerinde biri de bu olmuştu.

TMMOB işyeri temsilciliğimizin kurum içindeki saygınlığı da farklı boyutlara ulaşmıştı. Sanırım 1979 yılı Haziran ayıydı. Tüm Türk Telekom'u ilgilendiren sözleşmeli personel uygulaması düşüncelerinin konuşulduğu ve tepkilerin nereye gideceğinin belli olmadığı günlerdi. İstanbul Türk Telekom'daki tüm derneklerin, sendikaların bir toplantı yapması gündemdeydi. İşyeri temsilciliğimizden, Başmüdürlükte yapılacak toplantıya katılmamız ve toplantıyı bizim yönetmemizi istiyorlardı. Tabii ki kabul ettik bundan gurur duyduk. Çok uzun süren bu toplantının tutanağını Genel Müdürlüğe verilmesi kaydıyla Başmüdürlüğe iletmıştık. Bu tepkiler sonucu konu sıcak gündemden çıktı ancak sanırım 2-3 yıl sonra tekrar bu yola girildi.

TMMOB işyeri temsilciliği örgütlülüğü yalnızca işyerimizde değildi. Türkiye'nin farklı illerindeki 96 kurumda örgütlenerek önemli çalışmalar yaptı; TMMOB'ye bağlı Odalarımızın üye tabanının genişlemesinde büyük rol oynadı.

TMMOB güçlü alt yapısıyla ülkemizin zorlu günlerinde kendini hissettiren güç olarak yer aldı. Söylenecek daha o kadar güzel şey var ki... Bunların en önemlilerinden birisi de TMMOB yayın organı Birlik Haberleri'nin bu oluşuma katkısıydı. Örgütlenmenin bir emek ve ilişki sonucu olacağına inandığımı ve bunun TMMOB'nin devam sorunu olduğunu söyleyerek nokta koyarken, bu yolda emek vermenin her mühendisin ve örgütlerinin ödevi olduğunu eklemek istiyorum.

Soldan, Ayaktakiler: Alaettin Anahtarçı (Oda müdürü) - Yavuz Çizmeci-Ersin Kaya-Ali Hikmet Erol
Oturanlar: Gönül Taylan- Selçuk Esen-Karabey Kalkan- Yüksel Birdal(Başkan)